

ANC

Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya

L'ARXIU NACIONAL RECUPERA EL FONS DEL PARLAMENT DE CATALUNYA (1932-1939)

El passat 9 de maig, a la seu del Parlament de Catalunya, el conseller de Cultura va fer lliurament oficial al M.H. President del Parlament de l'arxiu històric d'aquesta institució, corresponent al període republicà, que s'havia conservat al mas Perxés d'Agullana d'ençà l'any 1939. El fons documental era a l'Arxiu Nacional de Catalunya des del novembre de l'any 2000, data en què va ingressar en el centre com a restitució atorgada pels germans Núria, Maria, Josep, Carme i Montserrat Perxés i Santomà. En aquest temps els documents han estat desinfectats i el fons s'ha descrit i digitalitzat. Ara els originals es poden consultar a l'arxiu històric del Parlament i les reproduccions, a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

La significació de l'acte va més enllà dels aspectes tècnics. Amb aquesta actuació l'ANC mostra novament que exerceix les seves tasques de salvaguarda i recuperació del patrimoni documental català amb puntualitat i promptitud. Pocs dies després que la historiadora Montserrat Besses divulgés l'existència de documents oficials d'època republicana al mas Perxés, en el documental "Lluís Companys, camins retrobats", un equip de tècnics del centre s'hi va desplaçar per recollir-los. La sorpresa va venir quan, una vegada examinats, es va constatar que els documents no van ser produïts pel govern de la Generalitat –la primera suposició derivada del mateix documental–, sinó per la cambra legislativa catalana; sorpresa immediatament seguida d'entusiasme per la descoberta, atès que fins a aquell moment es desconeixia gairebé tot de l'arxiu històric del Parlament.

El lliurament del fons a l'actual Parlament català, legítim continuador de la institució parlamentària creada per l'Estatut de Núria, respon als principis arxivístics més bàsics, segons els quals els documents s'han de reintegrar a l'organisme que els va produir i s'han de mantenir en una unitat.

La darrera reflexió ha de ser de caire històric. En el moment present, la informació que tenim sembla indicar, malauradament, que l'arxiu del Parlament de Catalunya 1932-1939 no es va poder salvar en la seva integritat de les vicissituds finals de la Guerra Civil. Això no va succeir amb una part força significativa dels arxius del govern, els quals, malgrat la seva dispersió, van sortir de Catalunya sota el control de diverses autoritats i organismes. Els documents de la cambra legislativa, llevat de noves investigacions que ho contradiguin, van acabar el seu recorregut al mas Perxés i la part que s'ha pogut recuperar ha retornar al Parlament. Esperem que aquesta no sigui la darrera paraula i que en un futur puguin aparèixer més documents d'aquesta institució cabdal de la Catalunya autònoma i republicana. Com que l'experiència ens mostra que el destí dels arxius d'aquest agitat període de la nostra història sempre pot deparar sorpreses, encara mantenim viva l'esperança.

Editorial

SUMARI

Editorial / 1

Temes

El sumaríssim d'urgència 4.474 contra Agustí Duran i Sanpere / 2

El ferrocarril de Vilanova: primer pas de la connexió directa entre Barcelona i Madrid / 6

El fons del Parlament de Catalunya (1932-1939) recuperat al mas Perxés / 7

Noticiari

L'Escola d'Administració Pública de Catalunya: un model de formació de funcionaris / 9

S'amplia la descripció dels expedients d'interns dels fons penitenciaris de la postguerra i el primer franquisme / 10

La recuperació dels arxius de dues empreses barcelonines: Fabra & Coats i Arañó / 11

Ingrés de dos fons familiars: família Font de Barcelona i el Reguer de Tavèrmoles / 11

Edició del catàleg de l'exposició *Guerra civil a Catalunya. Testimonis i vivències* / 11

la Jornada de Fons Documentals de Músics a Catalunya / 12

Novetats en el programa "ls nostres documents fan història" / 12

Jornada de portes obertes a l'Arxiu Nacional de Catalunya / 13

Ingressos / 14

Agenda / 16

L'ANC a la premsa / 16

EL SUMARÍSSIM D'URGÈNCIA 4.474 CONTRA AGUSTÍ DURAN I SANPERE

El fet de portar més de dos anys treballant amb la documentació que hi ha dipositada a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona, generada arran dels procediments judicials militars entre 1939 i 1998, ens ha permès conèixer els tipus de procediments que hi havia i el mètode que se seguia en la seva tramitació.

Amb aquests dos factors a favor nostre, intentarem explicar els diferents passos d'un procediment judicial militar, per a la qual cosa ens fixarem especialment en el que es va dur a terme contra un personatge molt lligat al món dels arxius com és Agustí Duran i Sanpere.

Duran, home de lletres i de dret, per tradició familiar, entrà al món de l'arxivística organitzant l'Arxiu Municipal de Cervera. L'experiència que li proporcionà l'organització de l'arxiu de la seva ciutat l'ajudà el 1917 a guanyar el concurs per cobrir la plaça de director de l'Oficina d'Investigacions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona. El tema de la memòria del concurs era el valor cultural dels arxius a la capital catalana, que enfocà de cara a facilitar els estudis històrics; en primer lloc, amb l'ordenació dels documents i la unificació de tot el material dispers, i en segon lloc, amb el control de la conservació. Tots aquests plantejaments culminaren amb el trasllat de la documentació anterior a 1714 de l'Ajuntament a la Casa de l'Ardiaca, que el 1921 s'inaugurà com a Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, amb Duran i Sanpere al capdavant. En començar la Guerra Civil, va ser nomenat cap de la Secció d'Arxius del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya, i d'aquesta manera assumí el salvament del patrimoni documental català.

1. La depuració de funcionaris i els procediments judicials militars

En acabar la Guerra Civil, en el cas de Catalunya, la institució encarregada d'aprovar les sentències que dictaven els tribunals militars era l'Auditoria de Guerra de Catalunya. Aquesta entitat a la vegada feia actuar els diferents jutjats, també compostos per militars, a l'hora de recollir dades dels encausats i de poder tramitar tot el procediment.

Els tipus de procediments podien ser, d'entrada, els següents: unes diligències (prèvies o preparatòries), moltes de les quals acabaven convertint-se en un sumaríssim; un expedient (informatiu o judicial); una informació; un procediment previ; un sumaríssim d'urgència, o un sumaríssim ordinari, entre d'altres.

El motiu que portava a iniciar un procediment militar, en la gran majoria dels casos, era una denúncia. Després de la denúncia, la Guàrdia Civil acostumava a presentar-se a casa de la persona denunciada per interrogar-la i, gairebé sempre, acabava detinguda. El cas que ens ocupa no va ser així, atesa la condició de funcionari d'Agustí Duran i Sanpere.

El Jutjat Instructor Especial de Depuració de Funcionaris Municipals, organisme depenent de l'Auditoria de Guerra i creat per investigar les actuacions que havien tingut els funcionaris en el període de la guerra (segons l'ordre del 12 de març de 1939),

els obria expedients amb declaracions jurades, que constaven de 23 preguntes fixes, impreses i amb un espai en blanc per a les respostes. D'entre aquestes preguntes en podríem destacar la número 10, en què es demanava la filiació política i sindical; la número 12, en què es demanaven testimonis que poguessin avalar la seva actuació, i la número 19, que demanava quines persones eren les més d'esquerres del seu departament. L'expedient de Duran i Sanpere era el número 57.

Al mateix temps que s'elabora aquest expedient, la Guàrdia Civil, la Prefectura Provincial de la FET i les JONS, i finalment la Comissaria de Policia investiguen l'actuació de Duran i Sanpere. Tant els primers com els segons informen que havia tingut una bona conducta, tot i que la Guàrdia Civil l'acusa de ser molt catalanista i la Falange, d'haver militat a la Lliga Catalana. En canvi, la Comissaria en dona informes negatius en dir que havia estat afiliat a l'Esquerra o a Estat Català, que havia anat sovint a l'estranger amb missions oficials, que havia estat fotografiat amb Companys i que havia fet marxar la seva família a l'estranger en lloc de fer-la passar a l'Espanya nacional.

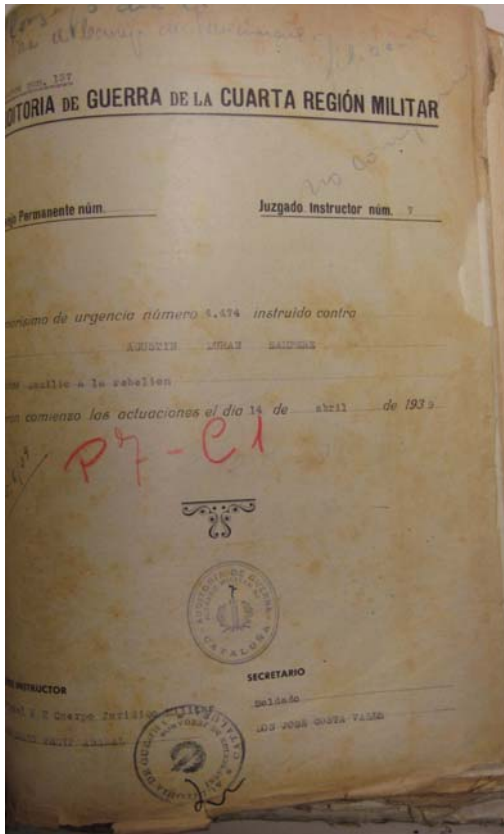
Amb tots aquests informes i la declaració jurada, el jutge instructor s'adona de la importància del personatge i del seu pes específic dins del món cultural català. A més, creu que en les actuacions de Duran i Sanpere hi poden haver indicis de responsabilitat criminal, i és, doncs, per aquests motius que prefereix passar el cas a l'Auditoria de Guerra de Catalunya, que el 10 d'abril de 1939 obre el sumaríssim d'urgència i encarrega al Jutjat número 7 la tramitació de tot el procediment.

Amb aquest mateix sistema també seran investigats Joaquim Folch i Torres, que fou director general dels Museus d'Art de Barcelona, i Jordi Rubió i Balaguer, responsable de la Biblioteca de Catalunya, els quals compartiren amb Duran i Sanpere la responsabilitat de salvar el patrimoni cultural català. El primer va ser encausat i al segon només se li va obrir l'expedient informatiu com a funcionari. Aquests dos procediments també estan dipositats a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer.

El sumaríssim d'urgència número 4.474, anomenat precisament així pel seu caràcter de tramitació ràpida, està acumulat a altres sumaríssims d'urgència contra catorze encausats més que van ser processats el mateix dia i pel mateix tribunal, sota l'acusació general de rebel·lió militar. La raó per la qual s'acostumava a acumular diferents sumaríssims en un mateix procediment no era la relació que hi pogués haver entre els processats, sinó més aviat una qüestió pràctica, perquè hem de tenir en compte que en els primers dies de la victòria de l'exèrcit nacional, va ser detinguda molta gent i l'única manera de fer més via a l'hora de sentenciar-los era jutjar-ne molts a la vegada. També podem trobar sumaríssims que han estat acumulats d'acord amb la comarca o bé les poblacions. Tots els procediments judicials estan foliats, més o menys en ordre cronològic i cosits amb cordill. Seguidament el jutjat nomena jutge i secretari, càrrecs que recauen en un oficial i un soldat.

2. La base informativa de l'actuació de Duran i Sanpere

Dins dels procediments acostuma a haver un grup de documents aplegats amb la finalitat d'informar els membres del Tribunal —en l'escàs temps que podien dedicar a cada cas perso-

Coberta del procediment sumaríssim contra Agustí Duran i Sanpere.

Retall de l'El Noticiero Universal de l'11 de març de 1939, on es fa referència al salvament d'arxius. Document inclòs dins del procediment contra Duran i Sanpere.

nal en els sumaríssims d'urgència— de l'actuació del processat durant el període de la guerra o fins i tot anterior. Sovint aquesta és la part del procediment amb una singularitat i un interès informatiu més gran i també la que aplega els documents més vistosos.

Val a dir que la línia argumental de les acusacions d'aquests sumaríssims partia de la base que l'Exèrcit, enfront de la situació d'inestabilitat política perllongada del període republicà i d'acord amb la seva *funció constitutiva*, és a dir, inherent a ell més enllà de la legalitat vigent, havia assumit els poders de l'Estat; d'on es conclouria que tota persona que s'hagués oposat a aquest nou poder, incloent els defensors de la legalitat republicana, incorrien en el delictes de *rebel·lió militar* (i altres modalitats, com *auxili a la rebel·lió* o *incitació a la rebel·lió*) i havien de ser jutjades per la jurisdicció militar. D'acord amb aquesta base, els fets pels quals s'imputava als processats podien ser molt diversos, des d'actuacions que amb una perspectiva de la justícia posterior sí que constituïrien delictes (robatori, assassinat, detenció il·legal, destrucció de patrimoni artístic i documental), però atribuïble a la justícia civil ordinària, fins a d'altres actuacions que en cap cas no ho serien (afiliació a partits, sindicats i entitats diverses, exercici de càrrecs públics, pertinença a l'Exèrcit republicà, emissió de vot per a les esquerres a les eleccions, expressió d'opinions a través de la premsa o fins i tot de manera verbal en una conversa privada).

Amb aquests paràmetres, dins de l'esmentat grup de docu-

ments, es poden trobar les declaracions de testimonis i d'organismes locals (com les delegacions de la Falange i els ajuntaments), que podien arribar a recollir fins al detall més insignificant de l'actuació del processat, basant-se en testimoniatges locals d'una solvència informativa no sempre contrastada. També la declaració del mateix encausat, sovint en una versió molt maquillada, destinada a esmorteir les seves possibles responsabilitats en la *rebel·lió militar*. I finalment, documents generats pel processat o relacionats directament amb la seva actuació, que tindrien una finalitat probatòria: cartes, fotografies, premsa, petits impresos, informes, carnets d'afiliació a entitats, acreditacions personals, salconduits, paper moneda i fins i tot petits objectes. Aquest conjunt documental, relligat dins del procediment, constituïa la base informativa de l'actuació del processat i era el fonament per a unes sentències extremadament severes, que incloïen la pena de mort en molts casos.

En el cas concret de Duran i Sanpere, el gruix de les informacions contingudes en aquesta documentació aporta una visió molt favorable—des del punt de vista del concepte de delictes d'aquests judicis i dels paràmetres ideològics del nou règim— a la seva actuació i serveix de base per a la seva sentència absolutòria. Cal tenir present que en tant que càrrec de la Generalitat, la seva actuació era susceptible de ser interpretada de manera molt diversa i, per tant, també de manera adversa per a ell.

Es pot dir que Duran i Sanpere presenta en la seva declaració una versió molt convincent per als membres del Tribunal del que havia estat la seva actuació durant el període republicà, que reposava en la idea general que ell s'hauria imposat la missió de protegir el patrimoni documental de Catalunya, amenaçat de destrucció tant per l'actuació de grups extremistes, com pels bombardeigs de l'aviació nacional (aspecte que té cura de presentar de manera indirecta, per a no inculpar aquells que l'havien de jutjar) i també en perill de ser venut a l'estranger. Per a dur a terme aquest objectiu, hauria planificat una operació de gran envergadura, que requeria de la seva presència a Barcelona i fins i tot la connivència amb les autoritats republicanes. Intenta també refusar qualsevol identificació ideològica amb les forces obreres i republicanes, alhora que mostrar una inclinació implícita cap a les posicions de l'Espanya nacional; ressaltava les seves actuacions de protecció a membres del clergat i a persones de perfil dretà que estaven perseguides pels grups d'incontrolats; insisteix en l'especial cura que hauria tingut en salvar els arxius eclesiàstics i patrimonials; i justifica els seus viatges a l'estranger –base d'una possible acusació d'espionatge– per motius familiars.

Aquesta versió queda reforçada pels testimonis favorables de diverses persones, que per la seva posició dins de la nova situació política tenien una opinió determinant. Hi ha membres de l'Ajuntament de Barcelona, militants de Falange, càrrecs públics de nou nomenament, membres de la jerarquia eclesiàstica i grans propietaris. Uns destaquen que s'enfrontà als activistes de la FAI per evitar la destrucció de fons documentals a punt de ser cremats, d'altres asseguren que els seus fons s'havien salvat per la decidida actuació de l'arxiver i, en general, tots ells corroboren la versió de Duran i Sanpere, inclosos els motius familiars per a les sortides a l'estranger. Ferran Valls i Taberner, nou cap de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i president de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, no només el defineix com una eminència en el món arxivístic, sinó que el presenta com un dels arxiviers més apropiats per a la reconstrucció dels arxius, un cop passat el període de guerra.

Cal dir que aquests testimonis tan favorables als interessos de Duran i Sanpere contrasten amb els que es poden trobar dins de la majoria de procediments, en què hi pot haver nombrosos testimonis inculpatoris. Fins i tot l'informe de la Falange, que molt sovint era implacable amb els processats, es mostra molt favorable i en destaca la seva tasca de protecció a persones religioses i de signe dretà i la seva contribució a la defensa del patrimoni documental.

Sens dubte, dins d'aquests testimoniatges destaquen els informes de Martí de Riquer. Segons explica Duran i Sanpere en la seva declaració, tant Riquer com Xavier de Salas Bosch havien estat col·laboradors seus en els primers mesos de l'actuació de rescat del patrimoni documental. Més endavant, ambdós s'haurien passat a l'Espanya nacional, amb el seu coneixement i amb l'encàrrec de fer conèixer a l'altre bàndol la feina que s'estava duent a terme. En aquest sentit, mentre Salas hauria presentat un informe escrit a Vitòria, al Ministeri d'Educació Nacional, Riquer hauria fet el mateix davant del Govern de Burgos. L'informe de Riquer, datat a Burgos, el 13 de setembre de 1938, i incorporat al procediment, aporta importants informacions sobre l'operació dirigida per Duran i Sanpere.

Riquer explica l'operació de rescat del patrimoni artístic i històric de Catalunya, centrant-se en la part relativa als arxius. Descriu amb precisió els treballs de la Secció d'Arxius, del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic, de la Generalitat republicana: els treballs de prospecció sobre el terreny dels llocs on es localitzaven els fons que s'havien de protegir, les operacions de trasllat de documents amb les dificultats de mobilitat que comportava la guerra, el tractament donat als grans centres arxivístics del període, el projecte de formació de l'Arxiu General de Catalunya, l'habilitació d'edificis i dipòsits per a encabir els documents i les actuacions per eludir els bombardeigs, cada cop més freqüents. L'informe, de gran interès per a la reconstrucció d'aquest episodi de la història dels arxius catalans, detalla els treballs per a la formació dels dipòsits de documents al municipi de Viladrau, en precisa la ubicació exacta amb l'ajut d'uns plànols i descriu els principals grups de documents que s'hi enviaren. Com el mateix Riquer explicaria més tard, aquesta informació tenia com un dels objectius principals evitar que aquesta zona fos bombardejada, fet que contribuïu sens dubte al salvament dels arxius.

De l'informe de Riquer es desprèn una altra idea, corroborada després per Duran i Sanpere: l'operació de rescat va incloure la neteja i tractament de documents –com els de l'Arxiu Capítular de Barcelona– que en la seva ubicació original presentaven un deficient estat de conservació.

El procediment inclou també tres informes tècnics, que ocupen una vintena de pàgines, amb abundant informació sobre els treballs duts a terme: els arxius intervinguts, els principals fons custodiats, les actuacions per municipis, l'elaboració d'inventaris, els treballs de conservació i fins i tot les persones que havien col·laborat en les operacions de rescat.

Aquesta part del procediment inclou un retall d'*El Noticiero Universal* de març de 1939, que feia referència als treballs de salvament d'arxius. També un grup de documents acreditatius dels motius familiars dels viatges per Europa de Duran i Sanpere durant la Guerra, amb certificats mèdics, factures i

Agustí Duran i Sanpere, amb Lluís Nicolau d'Olwer, Pompeu Fabra i altres personalitats, en un acte celebrat a ca l'Ardiaca l'any 1930.
CAT ANC. 1-42. uc 929

correspondència, que mostraven la delicada salut de la seva esposa i les intervencions i períodes de convalescència que havia tingut en centres hospitalaris suïssos i francesos. I finalment, també hi havia un grup de cartes de diverses personalitats, adreçades a Duran, en què li agraïen els serveis prestats en el salvament dels respectius fons documentals.

3. El desenllaç

El jutge fa un autoresum amb tots els passos enumerats dins del sumaríssim, que consta de dues parts: una amb el formulisme resultant, en què figuren els informes i les fonts d'on han sortit, la solvència de les persones que han testificat, els documents aportats (cartes, telegrams, comprovants, relacions, inventaris), les declaracions de l'encausat i les dels testimonis, i l'altra, amb *considerant*, en què el jutge expressa la seva opinió sobre la manera de procedir de l'encausat, la conclusió de tot el procediment i la proposta de pena. Vistes totes aquestes disposicions s'eleva el procediment al Consell de Guerra Permanent, òrgan encarregat de convocar i presidir l'acte formal de judici on es resolvia el procediment o consell de guerra pròpiament dit. En el procediment de Duran i Sanpere, el 10 de juny de 1939, el jutge en l'autoresum ja opina que l'actuació de l'encausat no ha estat en cap cas ni criminal ni política i proposa el sobreseïment i la llibertat definitiva.

El president del consell de guerra, el comandant de Cavalleria Luis de Vicente, en data 23 d'agost de 1939, una vegada rebuts tots els sumaríssims d'urgència que formen aquest procediment, acorda la data i hora de la celebració del judici, el 25 d'agost de 1939, a les 10 del matí. A la vegada ho notifica a través del secretari al fiscal, al defensor i a la Guàrdia Civil perquè en la data assenyalada traslladi els encausats de la presó al Palau de Justícia.

Seguidament, després de la convocatòria, trobem l'acta de la celebració del consell de guerra. Aquesta acta té uns formulismes normalitzats d'informació més senzills, com la població, la data, el lloc de celebració, la relació d'encausats i les persones que formen el consell, i altres de més complexos, com la intervenció del fiscal i la del defensor. Finalment, el president demana als encausats si han de manifestar alguna cosa, dóna per acabat l'acte i es passa a la sessió secreta del consell per emetre sentència.

La sentència, única per a tots els encausats d'aquest procediment acumulat, està encapçalada per la data i el nom dels encausats i s'estructura de la manera següent:

1) Els *resultants*: el primer és l'enumeració de cada un dels encausats que s'han trobat culpables, amb informació resumida de cadascun d'ells (edat, estat civil, professió, nom dels pares, naturalesa i veïnatge, ideologia, filiació i actuació); el segon, sense enumerar, però també amb la informació resumida, pertany als encausats per als quals no s'han trobat indicis de culpabilitat.

2) Els *considerants*: el primer fa referència als delictes de què se'ls acusa; el segon, als articles del Codi de Justícia Militar que regeixen les penes; el tercer, a la responsabilitat criminal i civil, i el quart, a la penalització dels delictes definits per la llei.

3) La decisió del consell –expressada amb la paraula

“fallamos”–, amb les penes imposades a cadascun dels considerats culpables i les absolucions.

4) Els *altressí*, quan es considera oportú que les persones absoltes passin a una altra autoritat, com pugui ser el governador civil, la Comissió Classificadora de Presoners i Presentats, el jutge governatiu, etc.

En el procediment que ens ocupa, la sentència establia la culpabilitat de deu encausats, i la innocència dels cinc restants, entre ells Agustí Duran i Sanpere. La sentència havia de ser aprovada per l'auditor de guerra en un marge de pocs dies i en aquesta ocasió només en varen passar tres. En el cas de Duran i Sanpere, l'Auditoria comunicà la sentència al Jutjat Especial de Depuració de Funcionaris de l'Ajuntament de Barcelona i també al mateix Ajuntament. D'aquesta manera, es tancava el seu cas i podia reintegrar-se a la seva feina d'arxiver.

Ara bé, en el cas dels processats amb diversos tipus de condemnes, la documentació generada no s'aturava aquí, sinó que incloïa altres documents. En les condemnes a mort, sempre es notificaven al cap d'Estat, que es donava per assabentat, la qual cosa volia dir que donava el consentiment per a l'execució o bé commutava la pena per la d'inferior grau, és a dir, la reclusió perpètua. Si la condemna es mantenia, el procediment incloïa també les diligències d'execució i d'enterrament, i els certificats de defunció.

Per als processats sense la pena màxima, els documents més freqüents eren els fulls de liquidació de condemna, els certificats de llibertat condicional i/o definitiva, els acords d'indult, les sol·licituds de revisió de pena fetes pel mateix condemnat o per persones properes i que en ocasions s'acompanyaven de nous documents de testimonis favorables, juntament amb fulls estadístics amb dades del processat. En algunes ocasions, sobretot quan el procediment assolía un grau considerable, part d'aquesta documentació posterior a la sentència quedava agrupada i relligada a part, en un segon rotlle, unit per un cordill: *unido a cuerda floja*, segons la terminologia emprada en aquestes ocasions.

El procediment es donava per acabat en el moment en què el Capità General en manava l'arxivament definitiu.

Alguns procediments inclouen també sol·licituds molt posteriors, fetes en els anys de la transició política espanyola, tant per part del mateix processat com, sobretot, per part dels familiars més directes. En aquestes sol·licituds es demanava o bé l'amnistia de les penes imposades o bé còpies de la sentència, en ambdós casos com a requisits necessaris per a la tramitació de prestacions a què les persones sol·licitants podien tenir dret, en aplicació de la legislació espanyola d'indemnitzacions sorgida en aquell període.²

*M. Glòria Bofill i Fitó
Joan Palomas i Moncholí*

1. Vegeu ZAMORA I ESCALA, Jaume Enric: “El salvament dels arxius catalans durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939)”. *Lligall*, 2000, núm. 16, p. 85-151; sobretot les declaracions de Riquer, p. 109.

2. Sobretot la Llei 46/1977, de 15 d'octubre, d'Amnistia, i la Llei 5/1979, de 18 de setembre, sobre reconeixement de pensions, assistència mèdico-farmacèutica i assistència social en favor de les vídues i altres familiars dels espanyols morts com a conseqüència o amb ocasió de la passada Guerra Civil.

Estació central a Barcelona de la línia ferroviària de Barcelona a Vilanova.
ARXIU DEL CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS DEL FERROCARRIL ESPANYOL.
Autor: desconegut.

Comboi de la línia Barcelona - Vilanova - Valls.
ARXIU DEL CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS DEL FERROCARRIL ESPANYOL.
Autor: desconegut.

EL FERROCARRIL DE VILANOVA: PRIMER PAS DE LA CONNEXIÓ DIRECTA ENTRE BARCELONA I MADRID

El primer tram de Barcelona a Vilanova i la Geltrú

El 29 de desembre de 1881 s'inaugurava el tram entre Barcelona i Vilanova i la Geltrú, pertanyent a la *Compañía del Ferrocarril de Valls a Villanueva y Barcelona*. Un aniversari com aquest no deixa de guardar una singular coincidència davant la imminent arribada de l'AVE a la Ciutat Comtal, ja que el ferrocarril que acaba de complir 125 anys més endavant pretengué perllongar-se fins a Madrid per tal de constituir un eix viari directe amb què escurçar sensiblement les distàncies entre ambdues capitals.

Des de principis de la dècada de 1850, la potent burgesia industrial de Vilanova veia amb neguit el plantejament i l'extensió de diferents línies fèrries que partien de Barcelona, sense que cap d'elles connectés amb la població costanera. Aquesta preocupació arribà al límit quan la *Compañía del Ferrocarril del Centro* obtingué la concessió per prolongar fins a Tarragona la seva línia fèrria entre Barcelona i Martorell. Allò acabava amb les esperances que la localitat quedés unida a la Ciutat Comtal a través de la línia fèrria que es pretenia construir entre Barcelona i la capital tarragonina.

Amb el traçat definitiu de la línia Barcelona-Tarragona per l'interior (concretament, per Vilafranca del Penedès), a Vilanova no li quedava altra solució que pensar per ella mateixa si volia tenir connexió ferroviària. En aquest context resultà essencial el retorn a la seva població nadiua de Francesc Gumà i Ferran, després d'un periple antillà en què feu fortuna i prengué contacte amb els ferrocarrils de l'altre costat de l'Atlàntic. Posat al capdavant de la iniciativa, mobilitzà els capitals necessaris, propicià la constitució d'una nova companyia, elaborà el projecte corresponent i obtingué la concessió administrativa per a la construcció (sense cap subvenció) d'una nova línia fèrria entre Valls i Barcelona que passaria, evidentment, per Vilanova.

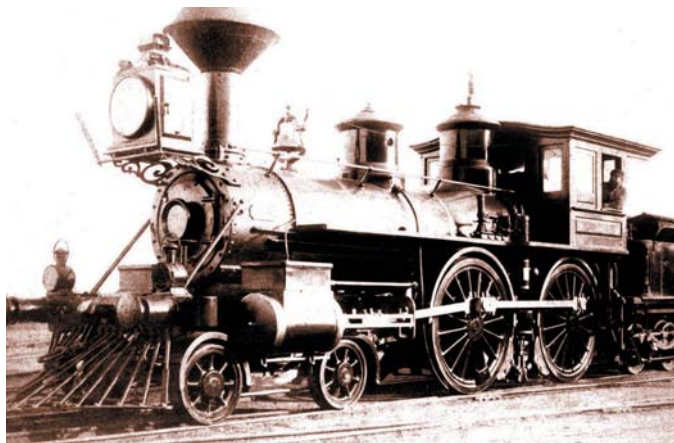
Lluny del que pogués semblar, en tractar-se d'una línia sense subvenció, els recursos destinats a la construcció i a l'adquisició del material motor i mòbil foren molt més elevats del que era normal. Les estacions, dependències diverses i obres de fàbrica del recorregut foren construïdes amb una consistència i una amplitud inusuals. Una cosa semblant ocorregué amb el material d'explotació (locomotores i cotxes). En lloc de cenyir-se a l'adquisició del que era habitual a la resta de les companyies catalanes, s'optà per adquirir material de construcció nord-americana. Així doncs, les locomotores foren encarregades a la casa *The Rogers Locomotive and Machine Works*, de Paterson, i els cotxes a la casa *The Harlan & Hollingsworth*, de Wilmington. Els vagons, un xic menys ostentosos però igualment sòlids, es demanaren a la casa *The Bristol Wagon Works*, de Gran Bretanya.

Les decisions adoptades per la Companyia en aquest terreny aviat despertaren una enorme admiració entre el públic, sobretot quan van començar a arribar a Catalunya locomotores i cotxes d'unes dimensions i d'un luxe només coneguts a través dels gravats apareguts a les revistes il·lustrades de l'època. La desesperada lluita de les forces vives de Vilanova havia donat pas no només a una anhelada línia fèrria, sinó també a una iniciativa puntera caracteritzada per la grandiositat i l'esplendor més impensables.

El perllongament de la línia, un projecte difícil

Després de la inauguració del primer tram fins a Vilanova, quedava la inauguració de la resta de la línia. S'aconseguí arribar a Calafell el 16 d'abril de 1882, a Valls el 31 de gener de 1883 i a Picamoixons (punt d'enllaç amb la línia de Lleida a Reus i Tarragona) l'1 de juliol següent.

Malgrat tot, l'èxit obtingut i les bones perspectives que s'oferien a l'empresa en el marc del desmesurat optimisme generat per la "febre d'or", tan ben reflectit en la cèlebre obra de Narcís Oller, influïren decisivament en la marxa dels esdeveniments. Així doncs, i encara que el primer mòbil de la construcció del ferrocarril de Vilanova fou simplement l'interès de la burgesia local per no quedar al marge de les grans vies de

Locomotora americana de la línia Barcelona - Vilanova - Valls.
ARXIU DEL CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS DEL FERROCARRIL ESPANYOL.
Autor: desconegut.

comunicació, aviat tingué lloc una ampliació dels objectius de la Companyia amb la intenció de construir un nou traçat que permetés enllaçar Barcelona amb Madrid.

Fins a aquell moment, el viatge entre ambdues capitals es feia en dues fases. Primer, entre la capital catalana i Saragossa (a través de Manresa i Lleida) i després, entre la capital de l'Ebre i Madrid. Això donava lloc a una volta considerable, agreujada per la duresa del perfil de la línia de Manresa i per la necessitat de fer transbordament a Saragossa. Davant d'aquest desfavorable escenari per a les relacions entre les dues principals ciutats de la Península, i abans de la inauguració del seu primer tram fins a Vilanova, la *Compañía del Ferrocarril de Valls a Villanueva y Barcelona* posà damunt la taula la construcció d'una línia "directa" entre Barcelona i Madrid que permetés acabar amb aquestes servituds i dificultats. El nou trajecte arrancaria de Roda de Barà, passaria per Reus, travessaria Mora i Caspe, continuaria per Montalbán, Calamocha i Molina de Aragón, i finalment, assoliria Madrid.

Per aquest motiu, es constituí (ja el 1881) una nova empresa molt més adient amb els nous reptes plantejats. Aquesta empresa es denominà *Compañía de los Ferrocarriles Directos de Madrid y Zaragoza a Barcelona*. Els dirigents de la nova societat no trigaren a dur a terme una fulminant actuació en adquirir tots els actius de la societat dels *Ferrocarriles Carboníferos de Aragón*, que posseïa les concessions de les línies de Saragossa a Escatrón i a Gargallo, part del recorregut de les quals havia de coincidir amb el de la somniada línia "directa" de Madrid.

Però tan ambiciosos i desmesurats projectes aviat s'enfrontaren a la dura realitat en forma de "crac" borsari. El sotrac econòmic de principis de 1882 posà fi a l'excessiu optimisme dels dirigents de la societat. Si bé les obres entre Roda i Reus s'havien iniciat, i també les de Reus a l'Ebre, aviat quedaren paralitzades per manca de recursos financers.

La catastròfica situació econòmica a què es veié abocada l'empresa després de les seves desmesurades inversions, obligà en breu a establir converses amb la gran empresa ferroviària catalana del moment: la *Compañía de los Ferrocarriles de Tarragona a Barcelona y Francia*, dirigida per Claudi Planás. Després de les converses oportunes, aquesta empresa absorbí el

1886 la *Compañía de los Ferrocarriles Directos de Madrid y Zaragoza a Barcelona*, i es feu càrrec de l'explotació de les seves línies i de la construcció de la que anava cap a l'Ebre. No obstant això, el somni de dirigir-se a Madrid a través de la tan desitjada línia "directa" feia temps que havia estat abandonat.

La nova titular de les línies decidí aprofitar el tram construït entre Saragossa i Escatrón, pertanyent en el seu dia a l'antiga societat dels *Ferrocarriles Carboníferos de Aragón*, per tal de concloure un segon eix ferroviari entre Barcelona i la capital aragonesa. Aquesta línia, amb un traçat molt més suau i una longitud lleugerament inferior, havia de facilitar les relacions entre Catalunya i l'interior de la Península. Per a això, calgué perforar nombrosos túnels a les immediacions de l'Ebre entre els quals destacà el cèlebre túnel de l'Argentera, els treballs del qual anaren a càrrec d'Eduard Maristany. Amb més de 4.000 m de longitud, es convertí en el túnel més llarg de la xarxa ferroviària peninsular.

Després dels avenços en la construcció pel costat aragonès, fonamentalment entre la Puebla de Híjar i Samper (on hi havia previst l'enllaç amb la descartada línia "directa"), la nova línia entre Barcelona i Saragossa fou inaugurada finalment l'1 de juliol de 1894.

Carles Guasch
Vicepresident del Centre d'Estudis Històrics
del Ferrocarril Espanyol

EL FONS DEL PARLAMENT DE CATALUNYA (1932-1939) RECUPERAT AL MAS PERXÉS

El mas Perxés (municipi d'Agullana, comarca de l'Alt Empordà) és un d'aquells indrets privilegiats on el temps sembla aturar-se. Situat al nord-oest de la vila d'Agullana, al costat de la carretera que porta a la Vajol, al vessant meridional de la serra de l'Albera i dins la vall de la Guilla, aquesta masia d'aire senyorial és testimoni d'una ocupació humana i agrària que es remunta a l'alta edat mitjana. Segons l'arxiu familiar, el mas Perxés, anomenat Resta en l'època medieval, era un domini del vescomte de Rocabertí i com la totalitat del terme d'Agullana formà part del vescomtat del mateix nom. Els Perxés, família de pagesos que s'instal·laren al mas com a emfiteutes del vescomte en els primers anys del segle XVII, es convertiren finalment en els seus propietaris en el transcurs de la revolució liberal. Enriquits amb la producció surera (bona part de la hisenda és ocupada per alzinar), els Perxés formaren part del grup dels hisendats rurals, gent d'ideologia conservadora, defensora de la religió, la família i la propietat.

La història s'accelerà per als habitants del mas Perxés a partir de 1938. Assenyalat com a home d'ordre, i per tant sospitós, el seu propietari, Jaume Perxés Vilaseca, va sortir del país l'estiu de 1936, i posteriorment les autoritats republicanes procediren a confiscar la propietat la primavera de 1938. La seva ubicació estratègica era excel·lent, a només cinc quilòmetres de la frontera francesa per camins de muntanya poc concorreguts, a prop i alhora separada del pas fronterer de la Jonquera, que al final de la Guerra Civil esdevingué caòtic.

La finca fou posada a disposició de la Generalitat de Cata-

lunya i la Conselleria de Cultura, dirigida per Carles Pi i Sunyer, feu servir el gran casal com a dipòsit de les obres d'art evacuades de Barcelona i les principals ciutats catalanes per l'amenaça dels bombardeigs. El moment de màxima tragèdia s'assolí en els mesos de gener i febrer de 1939, quan el mas Perxés acollí els intel·lectuals i polítics que fugien de l'avenç imparabable de l'exèrcit franquista. Arribats amb el bibliobús del Departament, al mas Perxés va tenir lloc la darrera reunió de la Institució de les Lletres Catalanes, amb la presència de Pompeu Fabra, Francesc Trabal, Xavier Benguerel, Armand Obiols, Joan Oliver, Rovira i Virgili, Anna Murià, Tísner, Domènec Guansé, Pau Vila, Mercè Rodoreda i molts altres escriptors compromesos amb la República. En aquells moments vivien a la casa més de tres-centes persones, que havien de dormir per terra amb matalassos o només amb mantes. El 31 de gener, les dones, els nens i els homes més grans de 50 anys van sortir cap a Perpinyà passant pel Portús, en una expedició que dirigia Bosch i Gimpera. Alguns escriptors joves, com Trabal, Benguerel, Obiols i Oliveras van preferir passar la frontera per les Illes a peu.

El 30 de gener s'instal·là al mas el seu hoste més il·lustre, el president Lluís Companys, traslladat des de Can Descalç de Darnius a Agullana perquè en aquest sector s'hi havien anat concentrant les màximes autoritats de la República. Acompanyaven al president els consellers Tarradellas, Sbert i Pi i Sunyer, i el president del Tribunal de Cassació Josep Andreu i Abelló. El mas Perxés es convertí en la capital improvisada de Catalunya del 30 de gener al 5 de febrer, segons va escriure Carles Pi i Sunyer:

“L'estada dels dos presidents havia convertit el mas Perxés en un important centre polític. Un parell de cops tinguérem la visita d'un altre president, el de les Corts de la República, Martínez Barrio. Amb els dos presidents de Catalunya i d'Euzkadi, un grup nombrós de diputats del Parlament de Catalunya, un altre d'escriptors i artistes representatius de la nostra cultura, i amb la guàrdia amb l'uniforme colorit i tradicional d'un escamot dels Mossos d'Esquadra. Qui podria negar que en aquelles darreres jornades de la Catalunya republicana el mas Perxés prengué una significació històrica?”

El diumenge 5 de febrer els presidents Companys i Aguirre entraren a França pel Coll de Lli, però el mas Perxés continuà essent lloc de pas i de tragí de polítics i alts funcionaris de la Generalitat i del govern de la República fins al final de la Guerra. Aquest fet no impedí, tanmateix, que de pas cap a la Vajol la columna Líster bombardegés unes dependències de la hisenda que feien les funcions de polvorí, i la deflagració va malmetre la capella on es conservaven els arxius a punt de ser enviats a l'estranger.

Quan la família Perxés recuperà el mas, el febrer de 1939, va trobar els documents oficials en unes caixes de fusta preparades per ser traslladades a França. Les caixes estaven obertes i els expedients molt desordenats. La troballa mostra que al mas Perxés s'anà concentrant documentació amb la voluntat de salvaguardar-la de la confiscació i/o destrucció de les

Acte oficial de retorn de l'arxiu històric del Parlament de Catalunya 1932-1934. Parlament de Catalunya, 9 de maig de 2007. ARXIU DEL PARLAMENT DE CATALUNYA. Autor: Ramon Boadella

tropes feixistes, en un moment en què el Quarter General de Franco havia pres les mesures encaminades a emparar-se dels arxius catalans amb finalitats repressives. La documentació va quedar al mas fins que la seva existència fou divulgada en el documental de Montserrat Besses “Lluís Companys, camins retrobats”, emès a TV3 el 15 d'octubre de 2000. Immediatament van visitar el mas dos tècnics de l'ANC, el novembre de 2000, i poc després els germans Núria, Maria, Josep, Carme i Montserrat Perxés i Santomà van restituir la documentació a la Generalitat de Catalunya.

El tractament arxivístic va posar de manifest que els documents recuperats pertanyen a l'Arxiu Històric del Parlament de Catalunya del període republicà, particularment del període anterior a la Guerra Civil en què la cambra legislativa catalana va estar activa. Les vicissituds sofertes pel fons són, ara per ara, una incògnita que els historiadors hauran de resoldre a partir de la informació adient. L'arxiu va seguir al president del Parlament, Josep Irla, que entrà a França el 28 de gener de 1939. Els documents es van enviar al mas Perxés, no sabem sota la custòdia de quin funcionari, i allí hi van restar fins al seu ingrés a l'Arxiu Nacional de Catalunya. El Departament de Cultura, en aplicació dels principis arxivístics de procedència i unitat dels fons, va prendre la decisió de restituir-los a l'arxiu del Parlament en un acte públic que es va celebrar a la seu parlamentària el passat 9 de maig.

El contingut del fons documental

El fons conté la documentació generada per l'activitat legislativa de la cambra catalana al llarg de la seva existència i la produïda pels seus òrgans administratius. D'una banda, destaca la documentació generada arran de les eleccions al Parlament de 1932, com són les actes d'escrutini i les credencials dels diputats electes per les diferents circumscripcions catalanes, i d'altra banda, sobresurt la documentació producte de la gestió administrativa de la institució, especialment la relativa als recursos humans. Es poden distingir els apartats següents:

Eleccions

- Eleccions 1932: acta general d'escrutini de les circumscripcions de Barcelona i Girona.
- Credencials dels diputats electes (Francesc Macià, Miquel Guinart, Josep Maria Trias de Bes, Lluís Duran i Ventosa, Joan Ventosa i Calvell, Ramon d'Abadal i Calderó, Tomàs Carreras i Artau, Ventura Gassol, Antoni Rovira i Virgili, Josep Andreu i Abelló, etc.).

Activitat legislativa

- Expedients de les diferents comissions permanents: Agricultura, Cultura, Economia, Exaccions Municipals, Comptes, Finances, Governació, Justícia i Dret, Presidència, Reglament, Pressupostos, Sanitat i Assistència social, Treball.
- Expedients de comissions especials: Llei de contractes de conreu, Llei municipal de Catalunya.
- Proposicions i projectes de llei.

Personal del Parlament

- Oposicions per cobrir places de funcionaris.
- Expedients del personal del Parlament (per ordre alfabètic).

Tractament arxivístic

Hem de tenir present que el fons Parlament de Catalunya recuperat al mas Perxés és fragmentari i poc homogeni. Amb la documentació recuperada s'ha intentat de reconstruir un sistema d'organització a partir de l'estructura orgànica del Parlament i s'han refet els expedients fins on ha estat possible. El fons s'ha descrit a nivell d'unitat documental composta (expedient) i posteriorment s'ha digitalitzat. Les dades quantitatives del fons són les següents:

Nombre d'unitats de descripció del catàleg	179
Nombre d'imatges digitalitzades	3.244
Nombre d'arxivadors	8

Josep Fernández Trabal
Pilar Frago Pérez

L'ESCOLA D'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA DE CATALUNYA: UN MODEL DE FORMACIÓ DE FUNCIONARIS

Des de finals de 1992 l'ANC conserva la documentació generada per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya durant la Segona República (1931-1939). La Diputació de Barcelona la va conservar durant el franquisme i, a finals dels anys setanta, la va lliurar a l'actual Escola d'Administració Pública.

L'Escola fou creada per la Diputació de Barcelona el 1912 amb el nom d'Escola de Funcionaris de l'Administració Local i començà les seves activitats docents el març de 1914. La Mancomunitat se'n fa càrrec entre 1920 i 1924. Després d'un breu parèntesi motivat per la supressió de l'Escola durant la Dictadura de Primo de Rivera, el 1930 la Diputació la va restablir. Amb la proclamació de la Segona República, el 1931, la Generalitat de Catalunya va assumir les competències de les quatre diputacions provincials, entre d'altres assumí les competències de formació de funcionaris. En aquell període l'Escola adopta el nom actual d'Escola d'Administració Pública. El franquisme la va suprimir al final de la Guerra Civil, però amb el restabliment de la Generalitat, l'any 1979, també es recupera l'Escola per a funcionaris.

Durant l'etapa republicana l'Escola es va consolidar com a centre docent i d'investigació, i també va assessorar el govern de la Generalitat en la redacció dels textos administratius, legislatius i reglamentaris. El nombre d'alumnes va créixer en relació amb els primers anys, ja que a més de l'alumnat de l'Administració local la formació també s'adreçava als funcionaris de la Generalitat.

Segons la documentació que s'ha conservat, el pla d'estudis fixava dos cursos de vuit mesos de duració cadascun i un total de deu assignatures. En finalitzar cada curs els alumnes havien de fer un examen o un treball sobre les matèries proposades pel professor de l'assignatura, el treball era qualificat com a nota final. Una de les assignatures del segon curs era *Funcions del Secretari*. Josep Maria Escofet i Milà n'era el professor. Escofet era funcionari de la Generalitat i va participar en l'edició de

Resguard del rebut de pagament dels drets de matrícula del curs 1934-35. Escola d'Administració Pública. CAT-ANC. 232. uc 123.

la Llei municipal de Catalunya promulgada entre l'agost de 1933 i el juliol de 1934, declarada d'utilitat pública per ordre del govern de la Generalitat a finals de gener de 1935.

L'Estatut Municipal de 1924 va regular per primera vegada el càrrec de secretari municipal, però la Llei municipal de Catalunya de 1934 (títol XV, capítol I) a més va establir l'obligació dels secretaris de formar-se a l'Escola d'Administració Pública.

El fons que conserva l'ANC inclou els treballs efectuats pels 62 alumnes de l'Administració Local i de la Generalitat que van cursar l'assignatura *Funcions del Secretari* durant el curs 1935-36.

Del total dels treballs presentats, el 22,60% tracta d'obres públiques i serveis (construcció d'escorxadors, cementiris, clavegueram, serveis de transport de viatgers i subministrament d'aigua); el 19,35% fa referència a tributs i arbitris municipals (contribucions rústiques, d'utilitats, industrials, arbitris d'inquilinat, de consum de carn, i registre fiscal de valors d'edificis i solars); el 16,12% és sobre el càrrec de secretari (nomenaments, destitucions, permuta, funcions i actuació en més d'un municipi); un altre 16,12% sobre organització municipal (els plens, les comissions de govern, etc.); un 11,30% sobre finances (comptabilitat mercantil, comptes i liquidació de presupostos); el 4,84% sobre incorporació a files, serveis militars; el 3,22% sobre l'elaboració de padrons d'habitants, i la resta de treballs, el 6,45%, tracten altres temes. (mbc)

S'AMPLIA LA DESCRIPCIÓ DELS EXPEDIENTS D'INTERNES DELS FONDS PENITENCIARIS DE LA POSTGUERRA I EL PRIMER FRANQUISME

La documentació dels centres penitenciaris és una de les més consultades d'entre els diversos fons que conserva l'ANC. D'aquesta documentació, una part destacable està descrita a l'aplicació GANC, la qual cosa facilita les gestions derivades de l'accés i consulta dels expedients per part de les persones interessades. Amb tot, encara estan pendents de descriure la major part dels expedients d'internes corresponents al període que desperta més interès per part dels investigadors. Es tracta dels gairebé 100.000 expedients d'internes dels fons de la Presó Model de Barcelona i del Centre Penitenciari de Dones de Barcelona corresponents als anys compresos entre 1939 i 1960. La manca d'existència d'aquestes descripcions dificulta i alenteix enormement la localització i posada a disposició dels usuaris d'aquells expedients que puguin ser del seu interès, atès que la major part de vegades que es fa una cerca concreta cal manipular i moure grans quantitats d'expedients fins que no s'arriba a trobar el que es busca.

Per aquesta raó s'ha de destacar que el passat mes d'abril hagin començat les tasques de descripció d'aquests expedients del període 1939-1960 gràcies a la signatura de dos convenis de col·laboració: un entre el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació i el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, i l'altre entre el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació i la Fundació Universitària Autònoma de Barcelona. L'objectiu d'aquests dos convenis

The image shows a document from the 'PRISION CELULAR DE BARCELONA' (Barcelona Cellular Prison). It is a form for an inmate's file, dated 1939-40. The form is filled with handwritten information in blue ink. At the top, it says 'Expediente procesal de' followed by a name. Below that, there are fields for 'Municipi de' (Municipality), 'Provincia de' (Province), 'Edad' (Age), 'Profesión' (Profession), 'Instrucción' (Education), 'Religión' (Religion), 'Estado' (Status), 'Hijos' (Children), and 'N.º de ellos' (Number of them). There are also fields for 'Antecedentes' (Previous records) and 'Domicilio' (Residence). A large blue signature 'García' is written across the middle of the form. Below the signature, there is a table with columns for 'Número del Sumario' (Case number), 'Año' (Year), 'JUGADO' (Trial), 'DELITO' (Crime), 'Fecha en que se decretó la prisión' (Date of sentencing), and 'Fecha de libertad' (Date of release). The table contains some handwritten entries, including the year '1939'. Below the table, there are sections for 'FECHAS' (Dates) and 'VICISITUDES' (Incidents). The document is stamped with a circular seal at the bottom left.

Coberta d'un expedient d'intern de la Presó Model. 1939-40.
ANC. Fons del Centre Penitenciari d'Homes de Barcelona (Presó Model).

és descriure en bases de dades els expedients d'internes dels fons de centres penitenciaris i de les llistes dels camps de refugiats que es conserven a l'ANC. Per dur a terme aquests objectius, la Direcció General de la Memòria Històrica, del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, aporta els recursos econòmics necessaris; l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED), depenent de la Fundació Universitat Autònoma de Barcelona, proporciona els tres arxivers que duren a terme les tasques de descripció, i l'ANC, a través de l'Àrea dels Fons de l'Administració, aporta els recursos materials i les pautes de descripció i es fa càrrec de la coordinació, supervisió i direcció del tractament.

La primera fase d'aquest llarg tractament de descripció s'ha dut a terme entre els mesos d'abril i juliol de 2007 i ha consistit a revisar una base de dades anterior, creada a partir de la fitxa de primers tractaments de l'ANC. Aquesta base de dades només contenia 3.748 registres corresponents a la mateixa quantitat d'expedients d'internes de la Presó Model que es conserven en 56 unitats d'instal·lació del fons 236 *Centre Penitenciari d'Homes de Barcelona (Presó Model)*. La revisió d'aquestes descripcions també ha comportat afegir nova informació als registres, atès que la base de dades s'ha ampliat amb nous camps per informar.

Un cop acabada aquest revisió inicial, al mes de juliol s'ha passat a descriure en base de dades els més de 8.000 expedients d'internes de la presó de dones de Barcelona i els prop de 90.000 expedients d'internes de la Presó Model que queden pendents de descriure i que es conserven en un total de 1.892 unitats d'instal·lació.

Quan s'hagi completat la feina encomanada, les bases de dades resultants es migraran a l'aplicació GANC. Així, les descripcions d'aquests expedients se sumaran a les dels més de 85.000 expedients dels anys 1936 a 2001 que actualment ja hi ha catalogats, fet que, bo i respectant sempre la norma-

tiva vigent en matèria d'accés, permetrà agilitar la gestió de l'accés i consulta d'aquests fons per part dels afectats, investigadors i altres usuaris interessats en el període històric del primer franquisme. (mts)

LA RECUPERACIÓ DELS ARXIUS DE DUES EMPRESES BARCELONINES: FABRA & COATS I ARAÑÓ

Durant els darrers mesos, l'Arxiu Nacional de Catalunya ha treballat en la recuperació de dues grans empreses del sector tèxtil de trajectòria històrica centenària, la Compañía Anónima Hilaturas de Fabra y Coats i la societat Arañó y Compañía, S.A. Mitjançant cessió en comodat, l'arxiu de Fabra & Coats ha ingressat en dues fases, el 2006 i el 2007, la primera correspon a la documentació textual de la Colònia Borgonyà de Sant Vicenç de Torelló (nucli original de l'expansió de la societat britànica Coats & Clark a Catalunya) i la segona, a la de les oficines de Barcelona i les fàbriques de fils de Sant Andreu de Palomar i Sant Martí de Provençals, nuclis principals heretats de la societat Sucadora de Fabra y Portabella. Conté un gruix notable de materials relatius als òrgans de govern, la gestió comptable, la propietat industrial i la creació de marques, així com l'arxiu tècnic. La documentació comprèn les activitats de l'empresa entre 1903 i 1995, i supera els 200 metres lineals de volum total.

L'arxiu de l'empresa de filatures Arañó, tan arrelada al Poble Nou, ha restat igualment dipositat en comodat a l'ANC des de finals de l'any 2006. Inclou la documentació que testimonia les activitats de la societat (successora dels diferents negocis tèxtils de mescla de la família Arañó al llarg del segle XIX) entre 1918 i 1988, amb una especial riquesa pel que fa al període posterior a la Guerra Civil espanyola. En destaquen els actes de constitució, modificació i ampliació de capital, les activitats de l'accionariat, les Juntes d'Accionistes i el Consell d'Administració, la gestió del patrimoni i les finances, la comptabilitat, el proveïment i la producció, els serveis de venda i distribució, i les assegurances, subsidis i previsió social dels seus treballadors. El volum total del fons és de 18,5 metres lineals de prestatgeria.

INGRÉS DE DOS FONS FAMILIARS: FAMÍLIA FONT DE BARCELONA I EL REGUER DE TAVÈRNOLES

D'entre els darrers ingressos de fons familiars i patrimonials, destaquen pel viu contrast històric que ens ofereixen els corresponents a la família Font de Barcelona i al mas el Reguer de Tavèrnoles. El primer és il·lustratiu de la creació, evolució i dissolució d'un patrimoni familiar en l'efervescent Catalunya

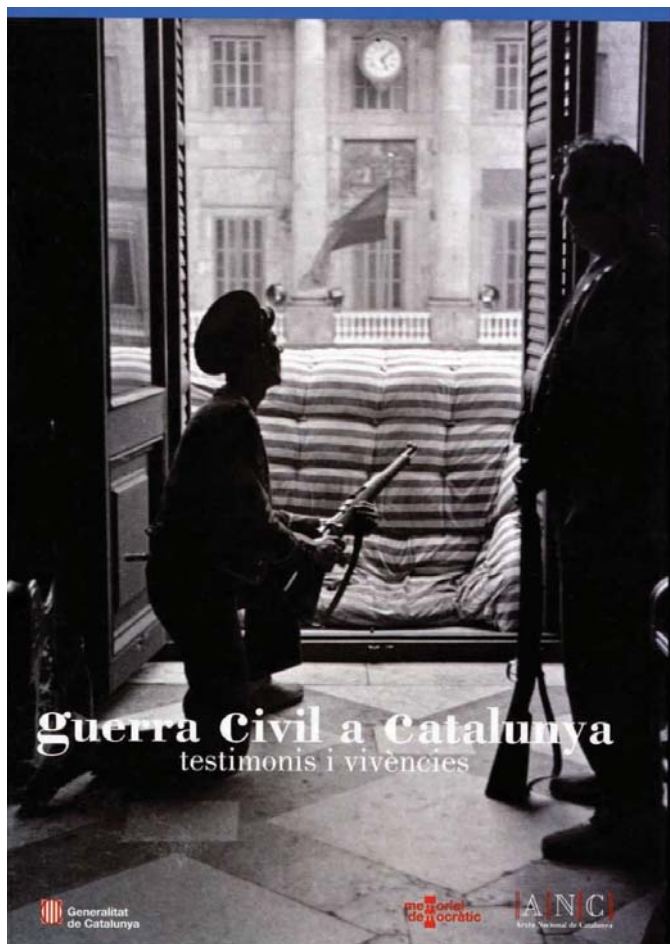
urbana del segle XIX, mentre que el segon es refereix al país rural, dins la Catalunya Vella, de bona part de l'època medieval, moderna i contemporània.

L'arxiu Font documenta la constitució d'un patrimoni immobiliari considerable al centre mateix del futur Eixample de Barcelona (Portal de l'Àngel i Riera d'en Malla, a l'actual Plaça de Catalunya i el Passeig de Gràcia) durant els anys centrals del segle XIX, per part de l'adroguer Joan Font i Bruguera, així com les peripècies successives en esdevenir-se la divisió de la seva herència. Les escriptures, plànols i altra documentació d'aquest fons permeten conèixer el procés d'urbanització dels camps de conreu situats al costat mateix de la muralla de la Ciutat Comtal. El fons documental del mas Reguer, en canvi, aplega 219 pergamins i diversa documentació (preferentment llibres d'arrendaments i censos, escriptures, plets i documentació administrativa) relativa a l'administració del seu patrimoni entre els segles XIII i XIX, així com la corresponent a diverses nissagues emparentades, com ara els Fàbrega i els Masmitjà d'Olot o els Planell de Tona. Pel seu valor polític destaquen els "Papeles de don Joseph y don Miguel Mas y de Regàs, padre e hijo, coroneles ambos de infantería española por su magestad" (1712), peça interessant per al coneixement de les activitats d'alguns dels vigatans de primera hora implicats en la conspiració austriacista de 1705. Ciutat i camp, més a l'abast dels investigadors de la història social i econòmica del nostre país.

EDICIÓ DEL CATÀLEG DE L'EXPOSICIÓ "GUERRA CIVIL A CATALUNYA. TESTIMONIS I VIVÈNCIES"

Coincidint amb l'inici del muntatge itinerant de l'exposició "Guerra civil a Catalunya. Testimonis i vivències", produïda per l'Arxiu Nacional de Catalunya i el Memorial Democràtic, ha vist la llum el catàleg que inclou tots i cadascun dels materials exposats, juntament amb diversos textos d'especialistes que permeten emmarcar-los i que segueixen la mateixa estructura narrativa de l'exposició. Josep Fernández Trabal, Pelai Pagès i Ignasi Sardà ens ofereixen un balanç general historiogràfic i arxivístic. Joan Clara analitza els fets del 19 de juliol a Barcelona i Josep Sánchez Cervelló, l'actuació de la Generalitat en guerra. La vida quotidiana a la rereguarda i als fronts de guerra és objecte de les aportacions respectivament de Miquel Izard i de David Iñíguez i Andreu Besolí, complementada amb la selecció de textos procedents de cartes des del front que ofereix Miquel Pérez Latre. L'apartat d'articles el clou Dolores Cabra, que ens mostra les seves experiències en la recuperació dels documents personals a diversos països, com Rússia i Sèrbia.

El catàleg pròpiament dit recull, en més de dues-centes pàgines en color, els quatre-cents documents de l'exposició que testimonien l'impacte de la Guerra Civil a Catalunya com una realitat viscuda per tothom al front i a la rereguarda. Documents de tipologies molt diverses i en tota mena de formats (des de fotografies i cartells fins al gènere epistolar) que permetran conèixer la mostra documental a les persones que no tinguin l'oportunitat de visitar-la o que permetran conservar-ne

Imatge de la coberta del catàleg de l'exposició "Guerra Civil a Catalunya, testimonis i vivències".

ANC / Fons Sagarra i Plana, Josep Maria

el record als visitants, a l'espera que properament surtin al carrer els materials didàctics que atansin l'exposició al públic escolar. Tot plegat, un senyal, en paraules del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, al preàmbul de l'obra, "que tots els esforços esmerçats per la Generalitat de Catalunya en la recuperació i la conservació del patrimoni documental van en la direcció adequada per tal de garantir la preservació de la memòria i, a la vegada, posar a l'abast del públic el coneixement d'aquest tresor col·lectiu del nostre país".

LA JORNADA DE FONTS DOCUMENTALS DE MÚSICS A CATALUNYA

El passat 17 de maig va tenir lloc a la Vil·la Casals – Museu Pau Casals, del Vendrell, la Jornada de Fons Documentals de Músics a Catalunya organitzada per la Fundació Pau Casals amb el suport de la Subdirecció General d'Arxius. Adreçada als professionals que treballen en fons musicals, la seva convocatòria responia a la necessitat d'aclarir les implicacions que comporta la salvaguarda d'aquesta documentació, definir-ne

els problemes i revisar els actuals models de gestió per tal de formular noves propostes, i de posar l'accent en la difusió d'aquest material a través d'Internet i les noves tecnologies.

Després d'una intervenció inicial sobre la situació d'aquests fons documentals i de les diverses institucions que els gestionen, feta pel catedràtic d'Història de la Música de la Universitat de Barcelona, Xosé Aviñoa, se succeïren diverses presentacions d'experiències concretes sobre la gestió de fons musicals per part de la Biblioteca de l'Orfeó Català-Palau de la Música i del Museu de la Música de Barcelona, així com de fons de músics com Manuel Blancafort (Fundació Manuel Blancafort / Biblioteca de Catalunya), Joaquim Homs (Arxiu Joaquim Homs) i Pau Casals (Fundació Pau Casals / Arxiu Nacional de Catalunya). Complementàriament es realitzaren exposicions sobre aspectes tècnics que incideixen en la difusió d'aquest material, començant per la dificultat de conèixer la situació, contingut i localització dels fons (aportació de l'investigador i crític musical Jorge de Persia), continuant per la seva descripció (presentació de la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya, NODAC, i del projecte Inventari dels Fons Musicals de Catalunya engegat per l'Institut de Musicologia Josep Ricart i Matas, de la Universitat Autònoma de Barcelona) i acabant pel problema de la difusió i explotació de la música continguda en aquests fons a través de les noves tecnologies (presentació de l'experiència de l'empresa La Central Digital. Servicio de Distribución de Contenidos en Redes Digitales).

Com a cloenda de la Jornada, la periodista Mònica Pagès donà notícia de la recuperació de la partitura i audició de l'obra d'Enric Granados *El Cant de les Estrelles*, feta a Nova York, i moderà el debat final entre els assistents. Al llarg de la discussió es plantejà la imperiosa necessitat de crear un portal digital sobre els fons musicals i de músics en què es pugui trobar tota la informació existent a Internet. Concebut com a Centre de Documentació Musical Virtual, aquest portal hauria de permetre conèixer la situació real de la documentació com a element necessari per definir les prioritats i futures actuacions que caldria dur a terme.

NOVETATS EN EL PROGRAMA "ELS NOSTRES DOCUMENTS FAN HISTÒRIA"

El moviment associatiu juvenil català el forma un ampli ventall d'associacions i entitats, moltes d'elles amb una llarga tradició històrica. El patrimoni documental, que al llarg dels anys s'ha anat generant, és un llegat que cal preservar.

Fruit del conveni de col·laboració signat entre l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), la Secretaria de Joventut (SJ) i el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) s'ha impulsat un programa de protecció i salvaguarda del patrimoni documental de les entitats juvenils que ha permès l'ingrés del fons del Consell Nacional de la Joventut i d'un nombre considerable d'entitats juvenils.

Ara, la web del Centre de Documentació Juvenil (CDJ) de la Secretaria de Joventut difon la tasca feta de tractament arxivístic de dotze fons d'entitats juvenils que han dipositat el seu patrimoni documental a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Són

les següents: Boy Scouts de Catalunya, Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), Fonoteca Històrica Jaume Font, Germanor de Minyons de Muntanya, Germanor de Noies Guies, Guies Sant Jordi de Catalunya, Noies i Nois Escoltes (NINE), Servei d'Informació i Promoció d'Activitats Juvenils (SIPAJ), Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) i Joves Cristians de Barris Obrers i Ambients Populars (JOBAC).

La web també fa accessible la seva consulta per afavorir l'estudi i la investigació històrica dels moviments juvenils que han estat escoles de participació i instruments de cohesió social a Catalunya.

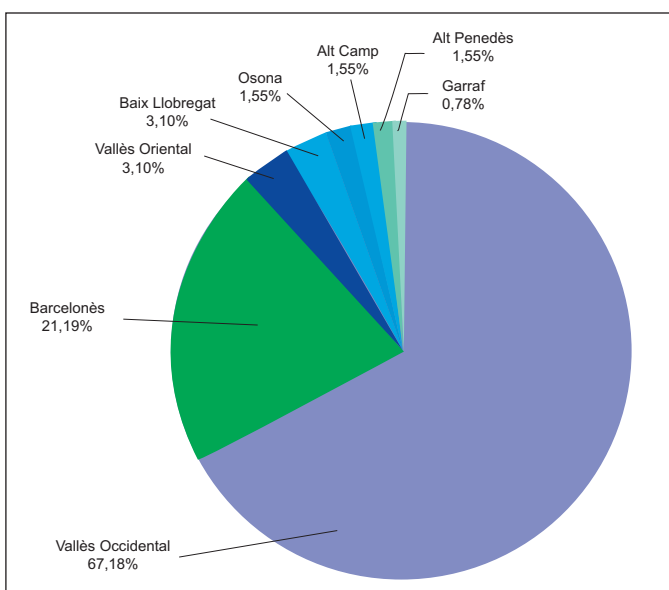
www.gencat.net/joventut/centredocumentacio

JORNADA DE PORTES OBERTES A L'ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA

El passat dia 9 de juny l'Arxiu Nacional de Catalunya va organitzar la Jornada Anual de Portes Obertes. Aquesta jornada se celebra els mesos de maig o juny de cada any des del 1995, any en què l'Arxiu s'instal·là a Sant Cugat del Vallès.

La finalitat que persegueix aquesta jornada és que els usuaris no habituals i els potencials, ciutadans en general, puguin conèixer de prop el funcionament de l'Arxiu i les tasques que s'hi desenvolupen en la salvaguarda i posada en comunicació dels fons documentals que aplega. La jornada de portes obertes va consistir en diferents visites comentades a les instal·lacions de l'arxiu guiades pel personal tècnic del centre entre les 10 i les 19 hores. Durant aquesta visita per les instal·lacions del centre, els visitants també van poder veure diverses produccions audiovisuals sobre què és l'Arxiu i una selecció de les tipologies documentals més significatives de les que conserva l'Arxiu.

A més, la visita tenia l'al·licient de poder veure una petita

Procedència dels visitants de l'ANC en la Jornada de Portes Obertes

Grup de persones participants a la Jornada de Portes Obertes de l'Arxiu Nacional de Catalunya escoltant les explicacions d'un dels tècnics del centre.
Foto: DG del Patrimoni Cultural.

mostra dels documents més rellevants que en el darrer any han estat ingressats a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Entre aquests documents, es van exposar diferents dibuixos i projectes de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, i l'original autògraf de l'oratori "El pessebre" del mestre Pau Casals.

La Jornada va ser tot un èxit, ja que, en termes quantitius, va aplegar fins a 387 visitants. Aquestes quasi quatre-centes persones van poder seguir amb atenció i detall les explicacions que, durant una hora i mitja o dues, se'ls van oferir. La procedència dels visitants era majoritàriament de la comarca del Vallès Occidental (un 67,18%). Aquestes persones eren de Sant Cugat del Vallès, Sabadell, Terrassa, Rubí i Valldoreix. També va ser important la presència de visitants del Barcelonès (21,19%), procedents de Barcelona, Badalona i l'Hospitalet de Llobregat. Van seguir en nombre de visitants els procedents de les comarques del Vallès Oriental (3,1%), Baix Llobregat (3,1%), Osona (1,55%), Alt Camp (1,55%), Alt Penedès (1,55%) i Garraf (0,78%).

Els visitants que durant aquest dia es van desplaçar fins a l'Arxiu Nacional de Catalunya també van poder veure l'exposició "El retorn dels documents confiscats a Catalunya"; exposició organitzada per la Generalitat de Catalunya arran del retorn de la documentació de la Generalitat que hi havia a Salamanca, que després d'haver estat visitada per més de 150.000 persones a Barcelona, Lleida, Ampostà, Manresa, Girona, Perpinyà i Tarragona durant l'any 2006, estarà instal·lada a la seu de l'Arxiu Nacional de Catalunya fins a començaments del mes de setembre vinent.

ÀREA DELS FONDS DE L'ADMINISTRACIÓ

FONDS DE L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA

Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya

Traduccions al castellà de les disposicions del Govern de la Generalitat (2004-2006), 9,4 metres lineals. Llistat en paper SIGEDA. Transferides per l'Arxiu Central del Departament de la Presidència. Accés restringit. [fons 283, ingrés 2094]

Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya

Llibres de disposicions del Govern de la Generalitat (1995-1996), 5,4 metres lineals. Llistat en paper SIGEDA. Transferits per l'Arxiu Central del Departament de la Presidència. Accés restringit. [fons 283, ingrés 2095]

Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya

Llibres d'actes i debats de les reunions del Consell de Govern de la Generalitat de Catalunya (2001-2003), 3,1 metres lineals. Llistat en paper SIGEDA. Transferits per l'Arxiu Central del Departament de la Presidència. Accés restringit. [fons 283, ingrés 2096]

Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

Llibres de registre del Dipòsit Legal (1983-1987), 1 metre lineal. Llistat en paper SIGEDA. Transferits per l'Arxiu Central del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Lliure accés. [fons 45, ingrés 2108]

Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

Expedients de Dipòsit Legal (1984-1992), 32,1 metres lineals. Llistat en paper SIGEDA. Transferits per l'Arxiu Central del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Lliure accés. [fons 45, ingrés 2109]

FONDS D'INSTITUCIONS

Cambra Agrària Local de Sant Martí de Provençals

Diferents sèries documentals generades per la Cambra Agrària i l'Hermandad de Labradores y Ganaderos (1916-1994), 12,3 metres lineals. Base de dades Access amb 305 registres. Transferides per l'Arxiu Central del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural. Lliure accés. [fons 733, ingrés 2072]

Cambra Agrària Local de Sant Adrià

Diferents sèries documentals generades per la Cambra Agrària i l'Hermandad de Labradores y Ganaderos (1939-

1994), 4 metres lineals. Base de dades Access amb 169 registres. Transferides per l'Arxiu Central del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural. Lliure accés. [fons 734, ingrés 2073]

ÀREA DELS FONDS HISTÒRICS

FONDS D'ASSOCIACIONS I FUNDACIONS

Asociación Archivo Guerra y Exilio (AGE)

Documentació administrativa, correspondència, participació en homenatges, congressos i jornades; reculls de premsa i cartells. 1997-2005. 11,6 m.

FONDS COMERCIALS I D'EMPRESES

Compañía Anónima Hilaturas de Fabra y Coats

Documentació procedent de les oficines de Barcelona, de les fàbriques de Sant Andreu de Palomar i Sant Martí de Provençals i de les colònies de Torelló i la Mambla, relativa a la gestió comptable i del personal, òrgans de govern, marques i arxiu tècnic. 1920-1985. 29,4 m.

Compañía General de Tabacos de Filipinas

Biblioteca històrica de l'empresa (sèrie general i sèrie tabacs). Col·lecció de memòries, informes anuals i estatuts (1881-1980); esborranys d'actes dels Consells d'Administració (1981-1987); llibre de signatures amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. 1881-1993. 10,4 m.

Fons Serra Feliu, SA

Documentació sobre l'accionariat, el Consell d'Administració, l'organització interna, el patrimoni, afers jurídics, tresoreria, proveïment i producció, serveis de venda i condicions de treball. Documentació sobre les empreses filials. 1965-1999. 1,5 m.

FONDS FAMILIARS I PATRIMONIALS

Família Font

Documentació de genealogia, família i herència; hisendes i propietats del Pla de Barcelona i l'Eixample. 1588-1942. 0,6 m.

Família Orobio-Batllori

Dos pergamins. 1330-1466

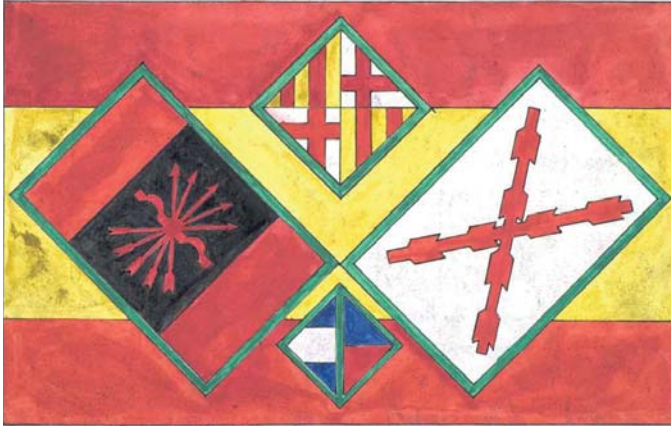
Fons el Reguer de Tavèrnoles

Documentació genealògica i de gestió del patrimoni; notes i rebuts sobre obligacions, censos i rendes; plecs d'escriptures, plets, llevadors i documentació administrativa diversa del mas Reguer, dels patrimonis Fàbrega i Masmitjà d'Olot i de la família Planell. 159 pergamins catalogats i 60 fora d'inventari. Segles XIII-XIX. 2,8 m.

FONDS PERSONALS

Pau Casals

Dos exemplars de les primeres versions de l'oratori *El Pessebre*

Esbós de banderola per a Falange Española, confeccionada per l'empresa Estapé S.A. y Canut y Gracia Rdas. S.A. 1939-1943.
ANC. Fons Joan Estapé i Millet. u.c. 48.

i un altre de la revisió realitzada per Rudolf i Helga von Tobel. 1961-2004. 0,1 m.

Joan Cervera i Batariu

Biblioteca particular de temes històrics i excursionístics. Segle XX. 14,8 m.

Joan Estapé i Millet

Documentació sobre l'administració del patrimoni de Pau Estapé i Maristany i l'activitat professional a la societat Estapé, SA y Canut y Gracia Reunidas, SA. 1883-1971. 1,4 m.

Joan Jané i Paloma

Certificat de desmobilització i cartilla militar de Joan Martí Jané a l'exèrcit francès. 1945-1951. 0,1 m.

Josep Puig i Cadafalch

Quatre cartes rebudes de diversos corresponents i originals inèdits de l'obra *Arquitectura Cristiana Preromànica* lliurats pel MNAC. 1921-1934. 0,1 m.

Josep Riba i Camprubí

Documentació identificativa i militar, activitat acadèmica, familiar, professional i de lleure; correspondència de l'exili. 1918-1970. 0,1 m.

Venceslau Trepà i Riba

Documentació personal i de la presó, judici sumaríssim i condemna a mort de Venceslau Trepà i Riba; expedient de depuració de Venceslau Trepà i Miró com a funcionari de l'Ajuntament de Barcelona; documentació de Josep Maria Trepà i Riba en relació amb la creació de l'Associació Pro Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya; memòria de la vida i mort de Venceslau Trepà. 1921-2007. 0,1 m.

Arxiu Particular Ferran Valls i Taberner

Correspondència de la sèrie general, núm. 2022 a 2085. Documentació de Bonaventura Carles Aribau. 1822-1962. 0,3 m.

Fons personals de l'Arxiu Nacional de Catalunya (Miscel·lània)

Documentació identificativa de Josep Maria Bohera Oliver i diversos exemplars de butlletins del Círcol Catòlic de Gràcia. 1932-1953. 0,1 m.

COL·LECCIONS

Col·lecció de Manuscrits de l'Arxiu Nacional de Catalunya:

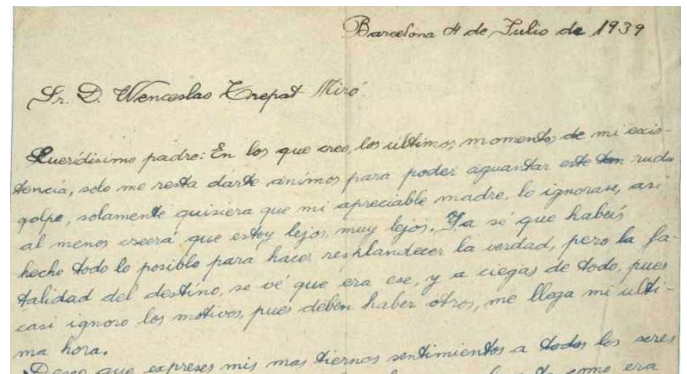
“Notísias de las cosas dignas de mòria de aquest convent de Santa Catharina verge y màrtir”. 1680-1720.

Col·lecció de Publicacions Periòdiques de l'Arxiu Nacional de Catalunya:

“La Renaixensa”. Any I, número I. Barcelona, 29 d'abril de 1910.

Col·lecció documental sobre Montbrí del Camp de Marc Ribas i Massó

48 pergamins; dues escriptures de vendes de censal de la vila de Montbrí del Camp; capbreu de la castlania de Cambrils. Segles XIV-XVII. 0,1 m

Detall de la carta de Venceslau Trepà on s'acomia de la seva família el mateix dia de la seva execució al Camp de la Bota. 4 de juliol de 1939.
ANC. Fons Venceslau Trepà i Riba, u.c. 40.

Estand a una fira de Nova York de productes de la Compañía Anónima de Hilaturas Fabra y Coats. Maig de 1969.
Autor: Empire Photographers, N.Y.
ANC. Fons Compañía Anónima de Hilaturas Fabra y Coats.

EXPOSICIONS

“Cartells de la Guerra Civil a Catalunya”. Tortosa. Del 13 d'abril al 14 de maig.

“Guerra Civil a Catalunya. Testimonis i vivències”. Valls, Museu de Valls, del 5 de maig al 10 de juny; Solsona, Arxiu Comarcal del Solsonès, del 16 de juny al 14 de juliol; Vic, Museu de l'Art de la Pell, del 27 de juliol al 2 de setembre.

“Imatges de Catalunya dels fotoperiodistes Branguli”. Lleida, Arxiu Històric de Lleida, del 23 d'abril al 31 de maig.

“El reton dels documents confiscats a Catalunya”. Sant Cugat del Vallès, del 20 de juny al 30 de setembre.

“El retorn dels documents confiscats a Catalunya” (versió reduïda). Sabadell i Falset, del 17 al 28 de gener; Granollers i Vilafranca del Penedès, del 31 de gener a l'11 de febrer; Vilanova i la Geltrú i Sentmenat, del 14 al 25 de febrer; Santa Perpètua de Mogoda i Vinaròs, del 28 de febrer a l'11 de març; Mollet del Vallès, del 14 al 25 de març; Reus, del 28 de març al 9 d'abril; Lloret i Solsona, del 14 al 23 d'abril; Santa Coloma de Farners i Balaguer, del 26 d'abril al 6 de maig; Cornellà i l'Espluga de Francolí, del 9 al 20 de maig; la Bisbal d'Empordà i Tremp, del 23 de maig al 3 de juny; l'Escala i Ripoll, del 7 al 17 de juny; Puigcerdà i Cadaqués, del 20 de juny a l'1 de juliol; Figueres, del 4 al 15 de juliol de 2007.

CONFERÈNCIES

Cicle Noblesa i Societat. La noblesa catalana i els ordres militars.

Reial Acadèmia de Bones Lletres. 5 de març, l'*Orde del Temple i la noblesa catalana*, a càrrec de Josep Maria Sans Travé; 7 de maig, l'*Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem i la noblesa catalana*, a càrrec de Prim Bertran i Roigé; 11 de juny, l'*Orde de Montesa i la noblesa del regne de València*, a càrrec d'Enric Guinot.

Òmnium cedeix el seu fons documental a la Generalitat. *Avui*. 19.04.2007.

Òmnium Cultural cedeix el seu fons a la Generalitat. *El Punt*. 19.04.2007.

Calvo desvincula de les eleccions el retorn “del papers”. *Avui*. 24.04.2007.

Del mas al Parlament. *Avui*. 10.05.2007.

Los papeles de Salamanca, per Juan Jose Millàs. *El País*. 22.05.2007.

ERC envia una carta a Carmen Calvo perquè desbloquegi el retorn dels “papers” al juny. *El Punt*. 02.06.2007.

La Comisión Mixta aprobó la salida de los papeles de Salamanca sin verlos. *ABC*. 03.06.2007.

El Gobierno declara que la Comisión no analizó los legajos del Archivo. *Diario de León*. 03.06.2007.

ERC pide que se culmine el retorno de los “papeles de Salamanca”. *El Mundo*. 05.06.2007.

La Generalitat compra l'arxiu de Puig i Cadafalch. *El Periódico*. 13.06.2007.

La Generalitat adquireix el arxiu de Puig i Cadafalch. *El País*. 13.06.2007.

Adquirir l'arxiu Puig i Cadafalch. *Avui*. 13.06.2007.

El govern compra l'arxiu Puig i Cadafalch. *El Punt*. 13.06.2007.

Ultimàtum pels “papers”. *Avui*. 15.06.2007.

Los papeles de Salamanca, segunda parte. *El País*. 15.06.2007.

Calvo tira pilotes fora i evita fixar la data de reunió de la Comissió Mixta que ha de validar el retorn dels papers. *El Punt*. 19.06.2007.

Restitución de los papeles de Salamanca. *El País*. 19.06.2007.

Edita Generalitat de Catalunya,
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Arxiu Nacional de Catalunya
C/ Jaume I, 33-51
08190 Sant Cugat del Vallès
<http://cultura.gencat.net/anc/>

Direcció Josep M. Sans i Travé
Consell de Redacció Francesc Balada,
Josep Fernández, Àngels Bernal,
Imma Navarro,
Carles Figuerola

Impress a Printing Súrria
Tiratge 1.500 exemplars
ISSN 1695-9000
Dip. Legal B.27.802-2002